

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАЛУЧЕННЯ ГРОМАДСЬКИХ ІНСТИТУЦІЙ ДО РОЗРОБКИ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМ З РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА

З. О. Коваль, к.е.н., доцент

Я. Б. Коваль, здобувач

Національний університет «Львівська політехніка»

У статті розглянуто та проаналізовано стан залучення до громадських організацій до розробки та реалізації національних та регіональних програм розвитку підприємництва. На основі запропонованого переліку відповідних показників розроблено методику визначення економічної ефективності від залучення громадських організацій до розробки та реалізації програм у сфері розвитку підприємництва. Визначене за допомогою запропонованої методики значення економічної ефективності за очікуваного ефекту та наявних ресурсів може бути вагомою основою для розроблення обґрунтованих і реальних програм у сфері розвитку підприємництва на національних, регіональних та місцевих рівнях.

Ключові слова: громадські організації, програми розвитку підприємництва, підприємство, економічна ефективність.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями.

Основним інструментом координації підтримки бізнесу виступають комплексні програми, що розробляються на різних рівнях управління. Програмне забезпечення розвитку і підтримки підприємництва повинно спиратися на два важливі принципи державної політики: програмно-цільовий підхід і координацію різних рівнів управління. Перший пов'язаний з чітким визначенням мети, шляхів і засобів їхньої реалізації, з орієнтацією на кінцеві результати, порівнянністю обсягів наявного і необхідного ресурсного забезпечення. Другий - з необхідністю визначення ролі і місця кожної ланки управління в досягненні мети, поставленої на даному етапі. Ці підходи мають бути відображеними у нових регіональних програмах розвитку і підтримки підприємництва. Однак для цього необхідна методологія і методика побудови такого програмного забезпечення, зокрема розробка та впровадження системи визначення економічного ефекту від залучення ресурсів громадських організацій до розробки та реалізації програм розвитку підприємництва. Сьогодні в регіонах робота по координації усіх структур підтримки підприємництва не ведеться, формування комплексних програм і систем заходів відбувається без відповідної методологічно-теоретичної розробки й аналізу попереднього досвіду. Така ситуація призводить до того, що ефективність роботи бізнесу недостатньо висока, а це за нинішніх умов, коли значний тягар економічного розвитку держави лягає на мале та середнє підприємництва, неприпустимо. Тому гостра потреба розв'язання цих завдань на сьогодні є особливо актуальною.

Також вважаємо, що важливою складовою успішної реалізації програм розвитку підприємництва є залучення до їх підготовки та реалізації ресурсів громадських організацій усіх рівнів. Залучення фінансових, матеріальних ресурсів, кад-

рового потенціалу до вказаного напрямку роботи дозволить заощадити кошти з державного, регіональних та місцевих бюджетів на здійснення відповідних заходів щодо розвитку підприємництва в Україні, сприятиме удосконаленню механізмів забезпечення участі громадських організацій в процесі прийняття рішень керівництвом органів державної виконавчої влади та місцевого самоврядування, сприяти розвитку громадянського суспільства. На нашу думку, система економічного обґрунтування доцільності залучення ресурсів громадських організацій до розробки та впровадження програм розвитку підприємництва стимулюватиме налагодження дієвої співпраці органів державної виконавчої влади та місцевого самоврядування з громадськими організаціями в сфері розвитку підприємництва в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячена означена стаття

Дослідженням ефективності впровадження програм підтримки та розвитку підприємництва в Україні присвячено чимало наукових праць як видатних зарубіжних вчених, так і вітчизняних науковців. Зокрема, в дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук О. Кужель проведено комплексне дослідження сукупності проблем становлення малого і середнього підприємництва, надано методичні рекомендації щодо аналітико-інформаційного етапу розробки регіональних програм підтримки підприємництва [1]. В своїх наукових працях Я. Кашуба досліджує рівень участі місцевих громад та органів самоврядування в формуванні стратегії розвитку підприємництва [2]. Ефективність взаємодії органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з громадськими інституціями досліджують такі вчені як Л. Беззубко, А. Стойко, Д. Кольцов. С. Черненко вивчає та систематизує зарубіжний досвід розвитку підприє-

ництва. Російські вчені І. Кондрашкіна, А. Гусаров, Є. Кузнецова в своїх наукових працях висвітлюють проблеми та перспективи розвитку малого бізнесу у Російській Федерації.

Однак, станом на сьогоднішній день, не існує системи визначення економічного ефекту від залучення ресурсів громадських організацій до розробки та реалізації програм розвитку підприємства, як діяльності підприємств у сфері соціального підприємства, так і розвитку соціально-орієнтованого підприємства в Україні загалом.

Формулювання цілей статті (постановка завдання)

Метою дослідження є розробка методики визначення економічної ефективності від залучення громадських організацій до розробки та реалізації програм у сфері розвитку підприємства.

Відповідно до цієї мети поставлено такі цілі статті:

- відокремлення та оцінювання ефекту від залучення громадських організацій до розробки та реалізації національних та регіональних програм розвитку підприємства;

- оцінювання ресурсів та активів громадських організацій (людських, інтелектуальних, фінансових, матеріальних тощо);

- визначення сукупної економічної ефективності від залучення ресурсів громадських інституцій до розробки та реалізації національних, регіональних та місцевих програм у сфері розвитку підприємства.

Основний матеріал дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів

В Україні на центральному та регіональному рівнях прийнято законодавчі [3], [4] та програмно-розпорядчі документи щодо розвитку підприємства в Україні [5], [6]. В завданнях та заходах програм прописано участь як всеукраїнських так і регіональних громадських організацій підприємців. Це в основну розділи, що стосуються:

- формування єдиної державної регуляторної політики у сфері підприємства України;

- формування регіональної інфраструктури розвитку та підтримки малого підприємства;

- сприяння створенню інфраструктури розвитку малого підприємства в Україні;

- удосконалення системи підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації кадрів для малого підприємства;

- розвиток соціального підприємства.

В окремих регіональних галузевих програмах згадуються конкретні громадські організації, що дозволяє налагодити співпрацю між органами державної виконавчої влади та неурядовими організаціями в сфері підтримки та розвитку малого підприємства. Так, до виконання основних заходів з реалізації Регіональної програми розвитку малого підприємства

у Львівській області на 2011-2012 рр. в частині розвитку соціального підприємства залучено Сокальську агенцію регіонального розвитку, яка проводила відповідні заходи за фінансової підтримки Міжнародного фонду «Східна Європа» в сумі 60 тис. гривень [6], у Регіональній програмі розвитку малого підприємства у Вінницькій області на 2011-2012 рр. в частині здійснення роботи щодо розширення мережі установ фінансової підтримки суб'єктів малого та середнього підприємства залучено Вінницьке обласне відділення Українського союзу промисловців та підприємців [5].

Однак, вважаємо, що участь громадських організацій підприємців у програмах розвитку малого підприємства часто є декларативною, оскільки не вказуються конкретні громадські організації, а на проведення заходів не виділяються кошти з державного та обласних бюджетів та не проводиться робота щодо залучення донорських коштів. Станом на 1 січня 2012 року в Україні функціонувало 122 громадські організації підприємців, фінансовий та освітньо-кваліфікаційний потенціал яких можна залучити до виконання державних програм підтримки та розвитку підприємства [7].

Також важливою проблемою у ефективній реалізації програм розвитку підприємства є невчасне їх затвердження регіональними органами представницької та державної виконавчої влади. Так, у Львівській області розроблено проєкт Регіональної програми розвитку малого і середнього підприємства у Львівській області на 2013-2015 рр., однак станом на сьогоднішній день програма не затверджена Львівською обласною радою.

На нашу думку, недостатньо активна робота органів державної виконавчої влади в напрямку залучення громадських організацій до розробки та впровадження програм розвитку підприємства є відсутність економічної мотивації, а саме визначення економічного ефекту від даних процесів.

Для розробки методики визначення економічної ефективності від залучення громадських організацій до розробки та впровадження програм розвитку підприємства вважаємо за доцільне взяти за основу економічну модель, що представляє співвідношення між показниками ефекту (результату) від залучення громадських організацій при підготовці та реалізації програм розвитку підприємства в Україні з ресурсами та активами цих громадських організацій (табл. 1).

Таким чином, оскільки економічна ефективність – це економічна категорія, що характеризує співвідношення ефекту або результату від певної діяльності з активами або ресурсами, що були затрачені на її здійснення, то економічну ефективність від залучення громадських організацій до розробки та реалізації

національних і регіональних програм розвитку підприємництва ($E\phi$) пропонуємо оцінювати на основі моделі:

$$E\phi = \sum_{i=1}^n \frac{E_i}{P_i}, \quad (1),$$

де E_i – сукупний економічний ефект від залучення громадських організацій до розробки та реалізації національних та регіональних

програм розвитку підприємництва;

P_i – ресурси та активи громадських організацій (людські, інтелектуальні, фінансові, матеріальні);

i – кількість громадських організацій залучених до розробки та реалізації національних та регіональних програм розвитку підприємництва, $i=1, n$.

Таблиця 1

Перелік ефектів від залучення громадських організацій до розробки та реалізації програм розвитку підприємництва

Ефект від залучення громадських організацій до розробки та реалізації національних та регіональних програм розвитку підприємництва	Ресурси та активи громадських організацій (людські, інтелектуальні, фінансові, матеріальні)
Збільшення кількості приватних підприємств (фізичних та юридичних осіб)	Тренінгові центри, бізнес-інкубатори, технопарки, технополіси, надання міні-грантів фізичним особам для проведення навчально-тренінгової діяльності з питань відкриття власної справи, підготовки бізнес-планів
Підвищення рівня обізнаності населення про відкриття власної справи, збільшення кількості приватних підприємств, приватних підприємств	Соціальна реклама з питань стимулювання та розвитку підприємництва, пропаганда розвитку малого та середнього бізнесу
Прийняття ефективних та дієвих регуляторних актів, розпорядчих документів з питань розвитку підприємництва	Участь у дорадчих органах з питань розвитку підприємництва при органах державної виконавчої влади різних рівнів та місцевого самоврядування
Підвищення ефективності використання державних коштів в напрямку розвитку підприємництва, запобігання їх використанню не за призначенням	Здійснення громадськими організаціями підприємств громадської експертизи та громадського контролю за роботою органів державної виконавчої влади з питань розвитку підприємництва, їх участь у розробці та прийнятті актів регуляторного впливу
Збільшення кількості соціальних підприємств	Створення підприємства безпосередньо громадською організацією чи об'єднанням
Збільшення кількості приватних підприємств (підприємств)	Надання членам громадської організації тимчасової, або безповоротної фінансової допомоги для започаткування власної справи
Збільшення кількості підприємств, що уникнули банкрутства	Проведення санації підприємств за допомогою громадських організацій та об'єднань, надання консультацій, послуг експерта (аудит) за фінансової підтримки громадських організацій
Покращення соціально-позитивного іміджу підприємств, що дало відповідний економічний ефект	Допомога підприємствам з питань покращення роботи

Слід зазначити, що запропонована модель враховує можливостей виникнення синергічних ефектів, які виникають внаслідок взаємодії декількох систем між собою. Перспектива визначення і оцінювання цих ефектів бути метою наступних досліджень у цій сфері.

Проте, позитивним наслідком застосування запропонованої моделі визначення є можливість дослідження резервів підвищення економічна ефективність від залучення громадських організацій до розробки та реалізації національних і регіональних програм розвитку підприємництва у вигляді потенційних можливостей підвищення ефекту від залучення громадських організацій до розробки та реалізації національних та регіональних програм розвитку підприємництва, а також зниження витрат ресурсів для цього.

Важливо зазначити, що термін дії більшості регіональних програм розвитку малого підприємництва закінчився у 2012 році. Вважаємо за доці-

льне, при розробці регіональних програм з даної тематики на майбутні періоди врахувати наступні напрямки роботи з залученням громадських організацій:

- проведення інформаційної кампанії з метою формування сприятливої громадської думки щодо розвитку малого підприємництва, відкриття власної справи, а саме створення та поширення різних видів соціальної реклами з питань стимулювання розвитку підприємництва, пропаганда розвитку малого та середнього бізнесу;

- розробки підпрограм підтримки окремих видів підприємницької діяльності, розвитку народних промислів та ремісництва з врахуванням специфіки регіону за участю асоціативних підприємницьких структур, відповідних регіональних відділень всеукраїнських громадських організацій та об'єднань підприємців (наприклад Ремісничка палата, Туристична асоціація України, Асоціація фермерів та приватних землевласників України та ін.);

- створення тренінгових центрів, бізнес-інкубаторів, надавати міні-грантів фізичним особам для проведення навчально-тренінгової діяльності з питань відкриття власної справи, підготовки бізнес-планів, залучення науковців для розробки та впровадження інновацій.

- вивчення та імплементації закордонного досвіду розвитку малого підприємництва, зокрема соціального підприємства;

- сприяння створенню громадськими організаціями соціальних підприємств з метою працевлаштування визначених категорій населення, які через різні причини не можуть вільно конкурувати на ринку праці (особи з функціональними обмеженнями, особи перед пенсійного віку, молоді люди з вузькою спеціалізацією, самотні матері та ін.).

Крім цього, доцільно, окрім коштів з обласних та місцевих бюджетів, залучати кошти міжнародних та вітчизняних донорів, виділені громадським організаціям, в рамках реалізації проектів з питань розвитку малого підприємництва. Дуже важливим, на нашу думку, є забезпечення диференційованого підходу до розробки та формування механізмів реалізації програм, враховуючи особливості соціально-економічного розвитку та специфіку регіону.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Застосування запропонованої методики визначення економічної ефективності від залучення громадських організацій до розробки та реалізації програм у сфері розвитку підприємництва дасть змогу:

- відокремити та оцінити ефект від залучення громадських організацій до розробки та реалізації національних та регіональних програм розвитку підприємництва;

- оцінити ресурси та активи громадських організацій (людських, інтелектуальних, фінансових, матеріальних тощо);

- визначити сукупну економічну ефективність від залучення ресурсів громадських інституцій до розробки та реалізації національних, регіональних та місцевих програм у сфері розвитку підприємництва.

Таким чином, визначене за допомогою запропонованої методики значення економічної ефективності за очікуваного ефекту та наявних ресурсів може бути вагомим основою для розроблення обґрунтованих і реальних програм у сфері розвитку підприємництва на національних, регіональних та місцевих рівнях.

Список використаної літератури:

1. Кужель О.В. Регіональні програми підтримки підприємництва України: тенденція розвитку, методологія, практика: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандид. екон. наук : спец. 08.10.01 «Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка» / О.В. Кужель. – К, 1999. – 20 с.

2. Кашуба Я.М. Роль місцевих громад та органів самоврядування в формуванні стратегії розвитку підприємництва / Я.М. Кашуба // Вісник Східноєвропейського національного університету імені Володимира Дала: Науковий журнал. - 2011. - №2 (156). - с. 120.

3. Закон України Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні: прийнятий 21.12.2000 №2157-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 7. – с. 35.

4. Закон України Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: прийнятий 22.03.2012 № 4618-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 3. – с. 23.

5. Регіональна програма розвитку малого підприємництва у Вінницькій області на 2011-2012 рр. [електронне джерело] // Режим доступу: http://www.vin.gov.ua/web/vinoda.nsf/webgr_view/Gr9EHBQ?OpenDocument&count=19&RestrictToCategory=Gr9EHBQ.

6. Регіональної програми розвитку малого підприємництва у Львівській області на 2011-2012 роки [електронне джерело] // Режим доступу: http://www.oblrada.lviv.ua/index.php?option=com_joomdoc&task=cat_view&gid=25&Itemid=52.

7. Державний комітет України з питань регуляторної політики та підприємництва [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.dkrp.gov.ua/control/uk/publish/>.

Коваль З.О., Коваль Я.Б. ОПРЕДЕЛЕНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРИВЛЕЧЕНИЯ ОБЩЕСТВЕННЫХ ИНСТИТУЦИЙ К РАЗРАБОТКЕ И РЕАЛИЗАЦИИ ПРОГРАММ ПО РАЗВИТИЮ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА

В статье рассмотрено и проанализировано состояние привлечения общественных организаций к разработке и реализации национальных и региональных программ развития предпринимательства. На основе предложенного перечня соответствующих показателей разработана методика определения экономической эффективности привлечения общественных организаций к разработке и реализации программ в сфере развития предпринимательства. Привлечение общественных организаций к разработке и реализации программ в сфере развития предпринимательства даст возможность отделить и оценить эффект от привлечения общественных организаций к разработке и реализации национальных и региональных программ развития предпринимательства, оценить ресурсы и активы общественных организаций (человеческие, интеллектуальные, финансовые, материальные и тому подобное), определить совокупную экономическую эф-

фективність от привлечення ресурсів суспільних інституцій к розробці та реалізації національних, регіональних та місцевих програм в сфері розвитку підприємництва. Для розробки методики визначення економічної ефективності привлечення суспільних організацій к розробці та впровадженню програм розвитку підприємництва вважаємо цільовим взяти за основу економічну модель, котра являє собою співвідношення між показателями ефекту (результату) от привлечення суспільних організацій при підготовці та реалізації програм розвитку підприємництва в Україні та ресурсами та активами цих суспільних організацій. Визначено з допомогою запропонованої методики значення економічної ефективності при очікуваному ефекті та наявних ресурсах може бути важливою основою для розробки обґрунтованих та реальних програм в сфері розвитку підприємництва на національних, регіональних та місцевих рівнях.

Ключові слова: суспільні організації, програми розвитку підприємництва, підприємництво, економічна ефективність.

Koval Z.O. Koval Y.B. DETERMINATION OF ECONOMIC EFFICIENCY FROM BRINGING IN OF RESOURCES PUBLIC INSTITUCIY TO DEVELOPMENT AND REALIZATION OF NATIONAL, REGIONAL AND LOCAL PROGRAMS IN THE FIELD OF DEVELOPMENT OF ENTERPRISE

In this article is reviewed and analyzed the involvement of social organization in the development and implementation of national and regional business development programs. Based on the proposed list of indicators the method of determining the economic effectiveness involvement of social organizations in the development and implementation of business development. The involvement of social organizations in the development and implementation of business development will help to separate and evaluate the effect of involvement of social organizations in the development and implementation of national and regional business development programs, evaluate the resources and assets of social organizations (human, intellectual, financial, material, etc.) estimate the overall cost-effectiveness of public institutions to attract resources to the development and implementation of national, regional and local programs in the field of business development. To develop a methodology for determining the cost-effectiveness involving community organizations in developing and implementing business development programs consider it appropriate to use economic model, which represents the ratio between the performance effect (outcome) of the involvement of social organizations to the process of preparation and implementation of business development in Ukraine and resources and assets of social organizations. Determined using the methodology proposed economic efficiency for the desired effect and available resources can be an important basis for developing reasonable and real applications in the field of entrepreneurship development at the national, regional and local levels.

Keywords: public organizations, programs of development of enterprise, enterprise, economic efficiency.є

Дата надходження до редакції: 29.01.2015 р.

Рецензент: к.е.н., доцент Маслак О.М.

УДК 332.025

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО СІЛЬГОСПВИРОБНИЦТВА В КРИЗОВИЙ ПЕРІОД

В. В. Стефінін, к.е.н., доцент

Т. Й. Сус, к.е.н., доцент

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Розглянуто проблеми розвитку аграрної сфери, зокрема екологічного сільгоспвиробництва в умовах кризових явищ в Україні. Проаналізовано передумови для прийняття антикризових заходів. Запропоновано базові принципи на яких повинна базуватися антикризова стратегія виробництва екологічно чистих продуктів харчування. Визначено першочергові заходи для динамічного розвитку екологічного сільгоспвиробництва.

Ключові слова: екологічне сільгоспвиробництво антикризові заходи, аграрна сфера, стратегія, родючість ґрунту.

Вступ. В розвинутих країнах світу необхідність покращення системи охорони навколишнього природного середовища в сільській місцевості пов'язують з розвитком екологічного сільськогосподарського виробництва. Даний підхід дозволяє вирішити цілу низку важливих і злободенних проблем:

1. збереження сільської поселенської мережі;
2. забезпечення населення здоровими і корисними продуктами харчування;
3. підвищення родючості землі;
4. розвиток аграрної сфери на інноваційній основі, базові принципи якої закладено видатни-